

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-1-225-239>

УДК 378.018.8:364-43]:37.091.313](045)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9732-6546>

Кравченко Оксана,
доктор педагогічних наук, професор,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4972-4232>

Підвальна Юлія,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-7515-9593>

Дзиговський Андрій,
аспірант,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Анотація. На рівні державних нормативних вимог до підготовки фахівців зі спеціальності 231 «Соціальна робота» всіх рівнів вищої освіти передбачено формування відповідних компетентностей та результатів навчання, що стосуються генерування креативних ідей, спрямованих на соціальних розвиток та реалізацію проєктів як одного з ключових завдань соціального працівника.

Мета статті – на основі аналізу міжнародних і національних стандартів підготовки соціальних працівників щодо наявності компетентностей та результатів навчання з проєктної діяльності схарактеризувати практичний досвід реалізації соціальних проєктів здобувачами вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота».

Для досягнення мети статті застосовано такі дослідницькі завдання: схарактеризувати проєктну діяльність як важливий компонент професійної підготовки в умовах закладу вищої освіти (ЗВО); проаналізувати стандарти вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота»; провести опитування учасників освітнього процесу згідно розробленої авторської анкети. Опитування респондентів проводилося в період реалізації проєктів.

Результати дозволили узагальнити роль проєктної діяльності в професійному й особистісному становленні майбутніх соціальних працівників.

Вивчення освітніх компонентів з проблематики проєктної діяльності за кожним рівнем дозволяє формувати в здобувачів вищої освіти знання і вміння, що стосуються методології підготовки проєктної заявки, пошуку партнерів реалізації проєкту, складання кошторису проєкту, здійснення моніторингу якості виконання поставлених завдань і підготовки звіту за підсумками реалізації проєкту.

Поряд із теоретичним вивченням організаційних і змістових засад проєктної діяльності вмотивовано доцільним є використання практикоорієнтованих заходів, які дозволяють здобувачам застосовувати в реальному виробничому процесі отримані знання під час вивчення освітніх компонентів. Найбільш ефективними є такі форми роботи: участь здобувачів вищої освіти в проєктах, які реалізуються за межами ЗВО. Вони долучаються до тренінгів, форумів, літніх шкіл тощо. Для цього їм потрібно подати заявку та пройти конкурсний відбір; участь здобувачів вищої освіти в проєктах, які реалізуються у ЗВО. Для цього студентська молодь залучається як волонтери, виконавці, слухачі різних заходів; самі здобувачі вищої освіти є ініціаторами проєктів, які реалізуються в ЗВО – від ідеї проєкту до його реалізації.

Ключові слова: *проектна діяльність, вища освіта, студентська молодь, професійна підготовка, результати навчання, соціальна робота.*

© Кравченко Оксана, Підвальна Юлія, Дзиговський Андрій, 2024

Вступ. У підготовці соціальних працівників заклади вищої освіти України орієнтуються на міжнародні вимоги, що відображені в «Глобальних стандартах освіти та підготовки в галузі соціальної роботи» (2020 р., переклад проф. Семигіної). Відповідно освітні програми із соціальної роботи – це динамічна інтелектуальна, соціальна та матеріальна спільнота, яка об'єднує зусилля для навчання, професійного і особистісного розвитку здобувачів вищої освіти. Сучасні освітні програми орієнтовані на активне залучення користувачів послуг (клієнтів соціальної роботи, представників вразливих груп і громад) як задля спільного розроблення освітніх програм, практико орієнтованого навчання, так і для вивчення потреб громади, формування навичок комунікації та пошуку ефективних шляхів вирішення проблем клієнтів [7].

У Національній рамці кваліфікацій визначено поняття «уміння/навички – здатність застосовувати знання для виконання завдань і розв'язання проблем. Уміння/навички поділяються на когнітивні (включають логічне, інтуїтивне та творче мислення) і практичні (містять ручну вправність, застосування практичних способів (методів), матеріалів, знарядь та інструментів, комунікацію)». Починаючи із 6 рівня (ОС «бакалавр»), уміння/навички передбачають *інноваційність* на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання; на 7 рівні (ОС «магістр») – провадження *інноваційної* діяльності з метою розвитку нових знань і процедур; на 8 рівні (ОНС «доктор філософії») – уміння/навички й методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або *інновацій*. На рівні відповідальності і автономії (здатність особи застосовувати знання й навички самостійно та відповідально) за кожним з означених рівнів простежується вимога управління проектами, пошук нових стратегічних підходів у професійній діяльності, демонстрація інноваційності та розвиток нових ідей тощо [6].

Звернемося до визначення «інноваційність», запропонованого в «Енциклопедії освіти»: здатність особи до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, заклад освіти, громада тощо), спроможність визначати й ставити перед собою цілі, мотивувати себе та розвивати в собі стійкість і впевненість, щоб займатися навчанням упродовж життя та досягати успіхів у ньому. Проводити надалі діяльність, спрямовану на створення принципово нових, удосконалених або більш відповідних умовам технологій, виробів, нових підходів до реалізації соціальних послуг, їхню адаптацію до актуальних вимог суспільства тощо [3].

Уважаємо, що дієвою технологією професійної підготовки фахівців до інновацій є проектна діяльність, яка сприяє розвитку креативності, пошуку нових ідей і рішень для

конкретної людини, групи, громади загалом, формуванню комунікативних навичок і міжсекторальної співпраці.

Мета та завдання. Мета статті - на основі аналізу міжнародних і національних стандартів підготовки соціальних працівників щодо встановлених компетентностей і результатів навчання з проєктної діяльності схарактеризувати практичний досвід реалізації соціальних проєктів здобувачами вищої освіти зі спеціальності «231 Соціальна робота».

Завдання статті: схарактеризувати проєктну діяльність як важливий компонент професійної підготовки в умовах закладу вищої освіти (ЗВО); проаналізувати стандарти вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота»; провести і презентувати опитування учасників освітнього процесу згідно розробленої авторської анкети.

Методи дослідження. Для досягнення мети статті застосовано такі дослідницькі підходи: схарактеризовано проєктну діяльність як важливий компонент професійної підготовки в умовах ЗВО; проаналізовано стандарти вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота»; проведено опитування учасників освітнього процесу, для чого розроблено авторську анкету. Опитування респондентів (25 осіб, з яких 5 хлопців, 20 дівчат) проводилося в період реалізації проєктів. Результати дозволили узагальнити роль проєктної діяльності в професійному й особистісному становленні майбутніх соціальних працівників.

Результати дослідження. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх соціальних працівників досліджували О. Байдарова, Н. Коляда, В. Корнешук, В. Лютий, Т. Лях, В. Полішук, О. Рассказова, І. Савельчук, Т. Семигіна, Г. Слосанська, С. Чернета, С. Шандрук та ін.

Відповідно до стандарту вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (наказ МОНУ від 24.04.2019 р. № 557) інтегральною компетентністю є здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в соціальній сфері або в процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій і методів соціальної роботи та характеризується комплексністю й невизначеністю умов. Серед спеціальних компетентностей визначено СК 13. Здатність до розробки та реалізації соціальних проєктів і програм, серед результатів навчання РН 22. Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити й застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

Стандарт вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота» для другого (магістерського) рівня вищої освіти (наказ МОНУ від 24.04.2019 р. № 556) інтегральною компетентністю вважає здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі соціальної роботи або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог. Виділено групу загальних

компетентностей: ЗК 2. Здатність розробляти і управляти проектами, ЗК 6. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість, ЗК 7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, ЗК 8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), ЗК 9. Навички міжособистісної взаємодії, ЗК 10. Здатність працювати в команді. Серед спеціальних: СК 10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій; СК 15. Здатність до розроблення, апробації та втілення соціальних проектів і технологій. Серед результатів навчання: РН 11. Організувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати командоутворення та координувати командну роботу; РН 13. Демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності; РН 19. Розробляти, апробувати та втілювати соціальні проекти і технології.

Здійснивши аналіз стандарту вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота» для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (наказ МОНУ від 30.12.2021 р. № 1495), встановлено інтегральну компетентність як здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері соціальної роботи, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення; застосовувати сучасні методології наукової й науково-педагогічної діяльності. Серед переліку загальних компетентностей і результатів навчання визначено: ЗК02. Здатність розробляти проекти та управляти ними; РН02. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми соціальної роботи.

Водночас відповідно до «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261) освітньо-наукова програма має включати не менше чотирьох складових, що передбачають набуття аспірантом (ад'юнктом) компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій: «здобуття глибинних знань із спеціальності, оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, набуття універсальних навичок дослідника, здобуття мовних компетентностей». Серед універсальних навичок дослідника виокремлено управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень.

Таким чином, на рівні державних нормативних вимог до підготовки фахівців зі спеціальності 231 «Соціальна робота» усіх рівнів вищої освіти передбачено формування відповідних компетентностей і результатів навчання, що стосуються генерування креативних

ідей, спрямованих на соціальних розвиток та реалізацію проєктів як одного з ключових завдань соціального працівника.

Нормативні вимоги враховуються на рівні освітніх програм, і кожен ЗВО здійснює пошук шляхів імплементації такої складової щодо проєктної діяльності. Здійснено аналіз освітньо-професійних та освітньо-наукових програм зі спеціальності 231 «Соціальна робота» в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

За освітньо-професійною програмою «Соціальна робота (Соціально-психологічне консультування)» освітнього рівня «бакалавр», зокрема, серед обов'язкових освітніх компонентів є «Соціально-педагогічне проєктування»; за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота» освітнього рівня «магістр» – «Проєктна діяльність у соціальній роботі»; за освітньо-науковою програмою «Соціальна робота» освітньо-наукового ступеня «доктор філософії» – «Інновації у соціальній роботі».

Вивчення цих освітніх компонентів за кожним рівнем дозволяє формувати в здобувачів вищої освіти знання і вміння, що стосуються методології підготовки проєктної заявки, пошуку партнерів реалізації проєкту, складання кошторису проєкту, здійснення моніторингу якості виконання поставлених завдань і підготовки звіту за підсумками реалізації проєкту.

Поряд із теоретичним вивченням організаційних і змістових засад проєктної діяльності вмотивовано доцільним є використання практикоорієнтованих заходів, які дозволяють здобувачам застосовувати в реальному виробничому процесі отримані знання під час вивчення освітніх компонентів. Найбільш ефективними є такі форми роботи:

- участь здобувачів вищої освіти в проєктах, які реалізуються за межами ЗВО. Вони долучаються до тренінгів, форумів, літніх шкіл тощо. Для цього їм потрібно подати заявку та пройти конкурсний відбір;
- участь здобувачів вищої освіти в проєктах, які реалізуються у ЗВО. Для цього здійснюються оголошення та залучається студентська молодь як волонтери, виконавці, слухачі різних заходів;
- самі здобувачі вищої освіти є ініціаторами проєктів, які виконуються в ЗВО – від ідеї проєкту до його реалізації.

Кожна із цих форм є ефективною, але найбільш перспективною і комплексною є остання, яка дозволяє «прокачати» навички проєктної діяльності. Водночас це сприяє розвитку інноваційного мислення, пошуку креативних ідей, а також соціальних навичок: командної роботи, критичного мислення, стресостійкості, відповідальності тощо.

Практичним кейсом такої діяльності є реалізовані проєкти упродовж 2023-2024 н.р. студентською молоддю факультету соціальної та психологічної освіти УДПУ імені Павла

Тичини в межах програми UPSHIFT, яку в Черкаській області реалізує ГО «СКЦ Задзеркалля» за підтримки ЮНІСЕФ та уряду Японії.

UPSHIFT – це глобальна програма Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), яка реалізується в понад 40 країнах. Програма надає можливість молоді пройти тренінг за методологією Human Centered Design (людиноорієнтований дизайн), отримати менторську підтримку й ресурси, щоб перетворити свої ідеї на соціально важливі проекти.

1. Проект «School Panda», який спрямований на розвиток лідерських якостей у молоді, навчання навичок самовираження й саморозвитку, удосконалення навичок активного слухання та говоріння, сприяння особистісному зростанню й формуванню активної громадянської позиції.

Завданнями проекту є: проведення тренінгів з лідерства, ораторського мистецтва, психології та інших актуальних тем; організація розважальних і пізнавальних заходів; залучення батьків до процесу виховання й розвитку дітей; створення сприятливого середовища для спілкування та обміну досвідом.

Протягом 3х місяців у межах проекту «School Panda» було проведено:

- 11 тренінгів з лідерства, ораторського мистецтва, психології, командоутворення та інших актуальних тем. Тренінги проводили студенти, які перед реалізацією проекту пройшли спеціалізовані тренінги, психологи;
- 3 кінопокази з наступним обговоренням фільмів на теми лідерства, саморозвитку, взаємин з людьми;
- 3 екскурсії до музеїв та історичних місць міста Умані;
- 3 вечори віршів для популяризації української поезії, об'єднання людей;
- 3 інтерактивних гри «Kahoot» на тему лідерства й командної роботи.

У проекті «School Panda» взяли участь близько 150 студентів віком від 15 до 25 років з університетів, коледжів і професійних ліцеїв міста Умані.

Окрім роботи зі студентами, у межах проекту «School Panda» також проведено тренінгову програму для батьків. Вона складалася з 2 тренінгів, які проводив психолог. Тренінги були спрямовані на: покращення стосунків з дітьми, виховання щасливих і впевнених у собі особистостей, ознайомлення з новими методами й підходами до виховання, вивчення сучасних тенденцій у сфері батьківства.

За підсумками проекту студенти, які брали в ньому участь, розвинули свої лідерські якості, навички самовираження й саморозвитку, а також активного слухання та говоріння. Було проведено низку цікавих і пізнавальних заходів для студентів. Батьки, які брали участь у тренінговій програмі, отримали цінні знання й набули навичок, які допоможуть їм у вихованні дітей.

Учасники проєкту «School Panda» залишили багато позитивних відгуків. Ось деякі з них: «Я дізнався багато нового про себе та навчився бути лідером», «Цей проєкт допоміг мені стати більш впевненою в собі людиною», «Я тепер краще розумію своїх батьків та вмю з ними спілкуватися» і т. ін.

Таким чином, проєкт «School Panda» продемонстрував, що існує значна потреба в подібних програмах серед молоді та їхніх батьків. Проведення анкетування серед учасників проєкту до й після його завершення дозволило оцінити ефективність проведених заходів та визначити напрями для покращення програми наступного року.

2. Проєкт «Квадрівіум», котрий зорієнтований на створення профорієнтаційного тренінгу, на якому учні зможуть дізнатися сильні і слабкі сторони різних професій, спробувати себе в якійсь із пропонованих.

Проблема, на вирішення якої спрямований проєкт, – низький рівень самореалізації в професійній сфері серед молоді міста Умані. Цільова аудиторія – учні 9-11 класів.

Профорієнтаційні заходи проводилися у формі діалогу, постійної комунікації з учнями, практичних занять, проведення профдіагностики. Водночас передбачені зустрічі з представниками різних професій, а саме журналістами, івент-менеджерами, графічними дизайнерами, поліцейськими, візажистами й кондитерами. Учні дізналися про особливості професій, практично спробували себе в цих сферах та змогли ставити запитання представникам професії. Окремий захід – «Знайомство із закладами вищої освіти». Для учнів представлені топ 5 закладів з кожної професії, а також надана вся інформація щодо обраних університетів.

3. Проєкт «Відкритий світ», який спрямований на соціалізацію дітей з інвалідністю в суспільстві. Він включає різні заходи, зорієнтовані на створення комфортного інклюзивного середовища та налагодження зв'язків між дітьми з інвалідністю та їхніми однолітками без інвалідності.

Для виконання проєкту було використано метод опитування, щоб краще дізнатися про проблеми, з якими стискаються люди з інвалідністю. Дослідження показало, що діти з інвалідністю наштовхуються на низку проблем, які ускладнюють їхню соціалізацію у відкритому світі. Вони включають фізичні бар'єри – діти з інвалідністю можуть мати фізичні обмеження, які ускладнюють їм участь у певних видах діяльності. Це може призвести до того, що вони почуватимуться обмеженими у своїх можливостях; відсутність доступності – діти з інвалідністю можуть не мати доступу до необхідних їм ресурсів та послуг. Це може ускладнити їх участь у соціалізації в суспільстві.

Проєкт реалізований на базі Центру комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю «Пролісок». Мета цих заходів – сприяти соціальній інтеграції дітей з інвалідністю та їхній

участі в житті суспільства: зменшення бар'єрів спілкування та налагодження зв'язків між дітьми з інвалідністю та їхніми однолітками; розвиток навичок спілкування та співпраці; формування атмосфери прийняття й поваги до різноманітності; створення умов для розвитку фізичних, когнітивних, емоційних і соціальних навичок дітей з інвалідністю; розширення можливостей для навчання й самореалізації; підвищення самооцінки й упевненості в собі; стимулювання творчості та креативності; забезпечення доступу до розваг і відпочинку для дітей з інвалідністю; створення атмосфери радості й безтурботності; надання емоційної й соціальної підтримки дітям з інвалідністю та їхнім сім'ям; сприяння створенню мереж взаємодопомоги.

Серед заходів пропонується майстер-клас зі створення оригамі, виготовлення тваринок з паперу, артакція з розпису футболок, де кожний учасник може втілити свої ідеї та отримати власноруч розмальовану футболку, створення спільної та індивідуальних картин, проведення виставки в Уманському державному університеті імені Павла Тичини; постановка виставки-казки, що надає можливість дітям спробувати себе в певних ролях.

Завершальним заходом команди Open World став пікнік з піратським квестом, флешмобом та аніматорами, який приніс дітям радість і додаткове спілкування. Квести чудово підходять для розвитку командної роботи, адже учасникам потрібно співпрацювати, спілкуватися та застосовувати логічне мислення для досягнення спільної мети.

З метою вивчення думки студентів, які реалізують проекти, було проведено опитування (анкетування анонімно за допомогою гугл-форми). Учасниками опитування стали 25 осіб, з яких 5 хлопців, 20 дівчат. Опитування проводилося в період реалізації проектів. Його результати дозволили узагальнити роль проектної діяльності в професійному й особистісному становленні майбутніх соціальних працівників.

На запитання «*Чи значущою є проектна діяльність у Вашому професійному зростанні?*» 100 % опитаних дали позитивну відповідь (рис. 1).

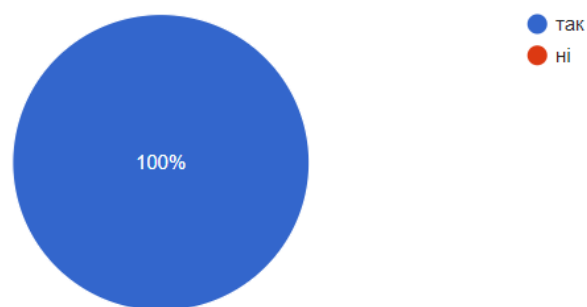

Рис. 1. Чи є значущою проектна діяльність у професійному зростанні.

На запитання «*Якою була мотивація участі у проекті?*» відповіді є такими: спробувати щось нове й отримати нові навички і знання, допомога людям, бажання допомогти дітям з

інвалідністю соціалізуватися в суспільстві, дізнатись щось нове, мотивацією було втілити нашу ідею в реальність.

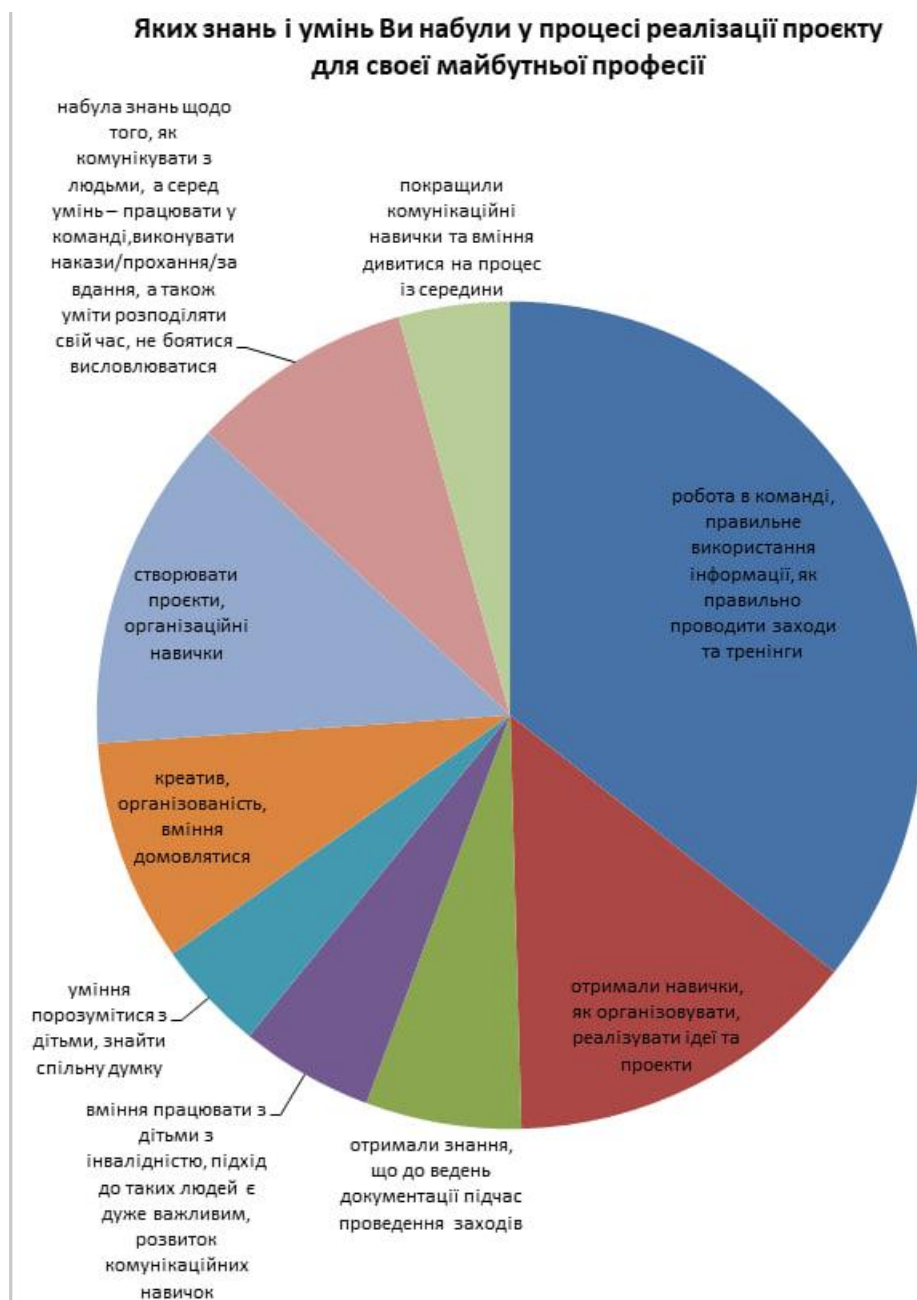

Рис. 2. Яких знань і умінь Ви набули у процесі реалізації проекту для своєї майбутньої професії.

Відповіді на запитання «Яких знань і умінь Ви набули у процесі реалізації проекту для своєї майбутньої професії» були такими (рис. 2):

- робота в команді, правильне використання інформації, уміння правильного проведення заходів і тренінгів;
- набуття навичок організації, реалізації ідей та проектів;
- здобуття знань щодо ведення документації під час проведення заходів;

- уміння працювати з дітьми з інвалідністю, усвідомлення важливості підходу до таких людей, розвиток комунікаційних навичок;
- уміння порозумітися з дітьми, знайти спільну думку;
- креатив, організованість, уміння домовлятися;
- уміння створювати проекти, організаційні навички;
- здобуття знань щодо комунікування з людьми, а серед умінь – працювати у команді, виконувати накази/прохання/завдання, а також уміти розподіляти свій час, не боятися висловлюватися;
- покращення комунікаційних навичок і вмінь дивитися на процес ізсередини.

Як вплинула реалізація проекту на Ваш особистісний розвиток

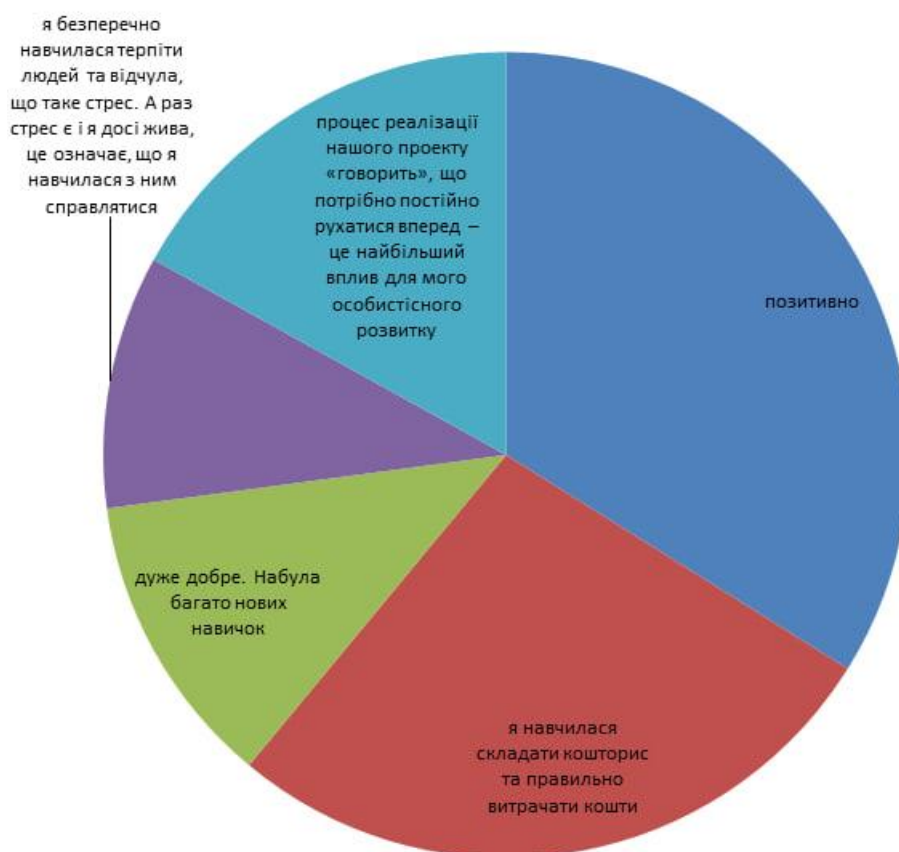

Рис. 3. Як вплинула реалізація проекту на Ваш особистісний розвиток?

Заслуговують на увагу відповіді на питання «Як вплинула реалізація проекту на Ваш особистісний розвиток» (рис. 3):

- позитивно;
- я навчився/лася складати кошторис та правильно витратити кошти;
- дуже добре. Набув/ла багато нових навичок;

- я, безперечно, навчився/лася ставитися терпляче до людей та відчула, що таке стрес.

А якщо стрес є і я досі жива, це означає, що я навчився/лася з ним справлятися;

- процес реалізації нашого проєкту «говорить», що потрібно постійно рухатися вперед – це найбільший подразник для мого особистісного розвитку.

На запитання «Що для Вас є проєктна діяльність» отримали такі відповіді (рис.4):

- саморозвиток і самореалізація;
- змога доєднатися до реалізації соціально важливої справи;
- знаходження шляху вирішення проблеми й активне його вирішення;
- великий досвід, нові можливості;
- робота в команді та допомога їй заради загального блага;
- організаційні моменти які пов'язані з комунікацією людей між собою. Це втілення ідеї в реальність.

ідеї в реальність.

Що для Вас є проєктна діяльність

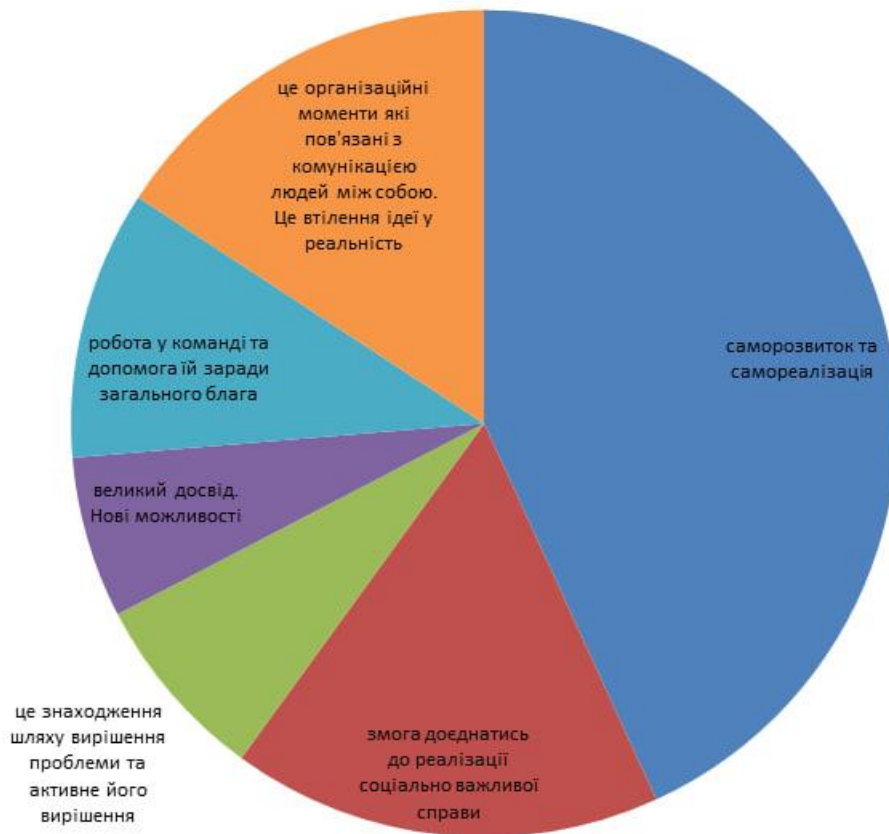

Рис. 4. Що для Вас є проєктна діяльність?

Обговорення. Аналіз відповідей здобувачів вищої освіти щодо їхньої рефлексії про роль і значення проєктної діяльності дав змогу встановити, що такий вид активностей сприяє

професійній підготовці майбутніх соціальних працівників, розвитку соціальних навичок і соціальному вихованню, особистісному зростанню й самовдосконаленню.

У цьому контексті уваги заслуговує думка українських науковців, зокрема І. Євдокимової та ін.: «Проектний метод є корисним й у процесі практичної підготовки майбутніх соціальних працівників у тому сенсі, що завдяки йому здійснюється імітація практик соціальної роботи в державних і комунальних службах, громадських організаціях соціального спрямування, які досить часто пов'язані з самостійним пошуком соціальними працівниками шляхів вирішення соціальних проблем або проблем клієнта, роботою в команді тощо» [4]. Дослідники Т. Серга та О. Щербина в аналізі соціального проектування через виокремлення сутності, призначення, методології стверджують: «Соціальне проектування – це складний і відповідальний процес, за допомогою якого в основному здійснюються соціальні нововведення. Соціальне проектування в соціальній сфері служить для створення соціальних програм, соціальних пропозицій і проектів, для розробки методів, прийомів і технологій конкретних форм відповідної діяльності» [8].

Дослідниця Л. Тюття схарактеризувала роль проектування в підготовці фахівців із соціальної роботи, що сприяє формуванню практичних вмінь і навичок за допомогою методу навчальних проектів. Водночас використання проектування виступає як засіб випереджального відображення соціальних проблем і потреб у процесі підготовки (проектування змісту, методів і форм навчання тощо) [9]. Г. Чайковська з'ясувала, що проектна діяльність сприяє розвитку активної позиції здобувачів вищої освіти, формуванню в них практичних навичок, орієнтованих на виконання професійних завдань, здатності брати на себе відповідальність за стан природного й соціального середовища.

Доведено, що використання екологічних проектів в освітньому середовищі вищої школи сприяє підготовці студентів до виконання їхніх професійних обов'язків у галузі зеленої соціальної роботи [10]. Н. Кучер здійснено аналіз напрямів реалізації проектної діяльності під час підготовки соціальних педагогів. Визначено, що проектна діяльність передбачає використання широкого спектру дослідницьких, проблемно-пошукових методів, орієнтованих на отримання практичного результату. Основними цілями проектної діяльності є поширення ідей неформального навчання, обмін досвідом додаткової соціальної освіти, можливість популяризувати неформальні форми освіти як основу розвитку громадянського суспільства [5]. Колективом науковців І. Євдокимовою, О. Бутиліною та О. Плаховою обґрунтовано важливість використання методу проектів для формування загальних і спеціальних компетенцій майбутніх соціальних працівників, а також для їхньої підготовки до майбутньої практичної діяльності. Здійснено огляд практик застосування методу проектів у процесі підготовки соціальних працівників у Харківському національному університеті імені

В. Н. Каразіна під час вивчення окремих навчальних дисциплін та проходження виробничої практики [4].

Отже, результати нашого дослідження підтверджують результати теоретико-прикладних досліджень інших фахівців та розкривають можливості вирішення питань проєктної діяльності в підготовці майбутніх соціальних працівників.

Висновки. Таким чином, серед вимог міжнародних і національних стандартів з підготовки майбутніх соціальних працівників є формування компетентностей і результатів навчання з проєктної діяльності. ЗВО здійснюють пошук імплементації цих вимог через уведення відповідних освітніх компонентів, проведення тематичних конференцій, включення окремих завдань практичної підготовки, участь у реалізації проєктів тощо. Водночас установлено, що ефективним методом є інноваційна діяльність студентської молоді шляхом реалізації проєктів. Це сприяє розвитку інноваційного мислення, пошуку креативних ідей, а також соціальних навичок: командної роботи, критичного мислення, стресостійкості, відповідальності тощо.

Перспективами подальших досліджень є здійснення класифікації проєктів за видами в підготовці майбутніх соціальних працівників, огляд змісту освітніх компонентів із цієї тематики, розроблення рекомендацій для ЗВО з активного залучення здобувачів вищої освіти до проєктної діяльності.

Список використаних джерел

1. Kravchenko O., Koliada N., Safin A., Boiko O. Wpływ programu mobilności na internacjonalizację szkolnictwa wyższego na Wydziale Edukacji Społecznej i Psychologicznej Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Pawła Tyuczyny w Umaniu. Wydanie: Zeszyty Naukowe Collegium Witelona 2023; 1 (46): 69-80. <http://dx.doi.org/10.5604/01.3001.0053.9300>
2. Koliada, N., Kravchenko, O., Berezivska, L., Herasymenko, O., Shevchuk, O. Youth Policy: From Educational Subject to Scientific and Practical Developments. *Lecture Notes in Networks and Systems* this link is disabled. 2022. С. 1235–1241. URL: <https://www.springerprofessional.de/en/youth-policy-from-educational-subject-to-scientific-and-practica/19647984>
3. Енциклопедія освіти : книга / ред. В. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1036 с.
4. Євдокимова, І.А., Бутилiна О.В., Плахова О.М. Роль проєктного методу в підготовці соціальних працівників. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 74. С. 35–39. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.74.08>
5. Кучер Н. Проєктна діяльність у професійній підготовці соціальних педагогів. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2022. Вип. 21(1), С. 75–84. [https://doi.org/10.35387/od.1\(21\).2022.75-84](https://doi.org/10.35387/od.1(21).2022.75-84)
6. Національна рамка кваліфікацій. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy?&type=all&tag=національна%20рамка%20кваліфікацій> (дата звернення: 30.05.2024).
7. Семигіна, Т. Глобальні стандарти підготовки соціальних працівників як ідеалістичне бачення розвитку освіти із соціальної роботи. *Репрезентація освітніх досягнень, мас-медіа та роль філології у сучасній системі наук*. Видавництво «Група УКРЛОГОС», 2021. С. 75–84. <https://doi.org/10.36074/rodmmrfssn.ed-1.07>

8. Серга Т.О., Щербина С.С. Соціальне проектування: сутність, призначення, методологія. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. Вип. 1(54). 2024. С. 195–199. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.195-199>

9. Тюптя Л.Т. Проектування у процесі підготовки фахівців із соціальної роботи. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Зб. наукових праць. № 3 (5)*. Київ: Університет «Україна», 2007. С. 279–289.

10. Чайковська Г. Б. Використання методу проектів у підготовці майбутніх соціальних працівників до реалізації завдань зеленої соціальної роботи. *Соціальна робота: виклики сьогодення* : збірник наукових праць за матеріалами X Міжнародної науково-практичної конференції (13–14 травня 2021 р.). Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2021. С. 271–274.

References

1. Kravchenko, O., Koliada, N., Safin, A., & Boiko, O. (2023). Wpływ programu mobilności na internacjonalizację szkolnictwa wyższego na Wydziale Edukacji Społecznej i Psychologicznej Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Pawła Tyczyny w Umaniu [Mobility program impact on the internationalization of higher education at The Faculty of Social and Psychological Education of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University]. *Zeszyty Naukowe Collegium Witelona*, 1(46), 69-80. <http://dx.doi.org/10.5604/01.3001.0053.9300>

2. Koliada, N., Kravchenko, O., Berezivska, L., Herasymenko, O., & Shevchuk, O. (2022). Youth Policy: From Educational Subject to Scientific and Practical Developments. *Lecture Notes in Networks and Systems* (pp. 1235–1241). Retrieved from <https://www.springerprofessional.de/en/youth-policy-from-educational-subject-to-scientific-and-practica/19647984>

3. Kremen, V. (Ed.). (2008). *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of education]. Kyiv: Yurinkom Inter.

4. Yevdokymova, I. A., Butylina, O. V., & Plakhova, O. M. (2020). Rol proiektnoho metodu v pidhotovtsi sotsialnykh pratsivnykiv [The role of project method in training of social workers]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 5. Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy*, 74, 35–39. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.74.08>

5. Kucher, N. (2022). Proiektna diialnist u profesiinii pidhotovtsi sotsialnykh pedahohiv [Project activity in professional training of social pedagogues]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*, 21(1), 75–84. [https://doi.org/10.35387/od.1\(21\).2022.75-84](https://doi.org/10.35387/od.1(21).2022.75-84)

6. Ministry of Education and Science of Ukraine. (n.d.). *Natsionalna ramka kvalifikatsii* [National Qualifications Framework]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy?&type=all&tag=natsionalna%20ramka%20kvalifikatsii>

7. Semyhina, T. (2021). Hlobalni standarty pidhotovky sotsialnykh pratsivnykiv yak idealistychne bachennia rozvytku osvity iz sotsialnoi roboty [Global standards for the training of social workers as an idealistic vision of the development of social work education]. *Reprezentatsiia osvity i dosiahnen, mas-media ta rol filolohii u suchasni systemi nauk* (pp. 75–84). Vydavnytstvo «Hrupa UKRLOHOS». <https://doi.org/10.36074/rodmmrfssn.ed-1.07>

8. Serha, T. O., & Shcherbyna, S. S. (2024). Sotsialne proiekтування: сутність, призначення, методологія [Social projecting: Essence, purpose, methodology]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: «Pedagogika. Sotsialna robota»*, 1(54), 195–199. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.195-199>

9. Тюптя, Л. Т. (2007). Проектування у процесі підготовки фахівців із соціальної роботи [Designing in the process of training specialists in social work]. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*, 3(5), 279–289.

10. Chaikovska, H. B. (2021). Vykorystannia metodu proiektyv u pidhotovtsi maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do realizatsii zavdan zelenoi sotsialnoi roboty [Using the project method in training future social workers to implement the tasks of green social work]. *Sotsialna robota: vyklyky sohodennia: Proceedings of 10th International Scientific and Practical Conference, May 13–14* (pp. 271–274). Ternopil: TNPU imeni V. Hnatiuka.

Kravchenko Oksana,
Doctor of Sciences in Education, Professor,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
Uman

Pidvalna Juliia,
*PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
Uman*

Andrii Dzyhovskiy,
*PhD Student,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
Uman*

PROJECT ACTIVITY IN THE TRAINING OF FUTURE SOCIAL WORKERS

Annotation. *State regulatory requirements for training specialists in specialty 231 “Social Work” at all higher education levels envisage the formation of relevant competencies and learning outcomes related to generating creative ideas aimed at social development and project implementation as one of a social worker’s essential tasks.*

The purpose of this article is to characterize the practical experience of social project implementation by higher education students in specialty 231 “Social Work” based on an analysis of international and national standards for social worker training regarding competencies and learning outcomes in project activities.

To achieve this purpose, the following research tasks were set: to characterize project activities as an important component of professional training within the context of higher education institutions (HEIs); to analyze higher education standards for specialty 231 “Social Work”; and to conduct a survey of educational process participants according to a specially developed questionnaire. The survey was conducted during the project implementation phase.

The results allowed for the generalization of the role of project activities in the professional and personal development of future social workers.

The study of educational components on project activities at each level allows higher education students to develop knowledge and skills related to the methodology of preparing a project application, finding project partners, and drawing up project estimates, monitoring the quality of tasks, and preparing a report on the project’s results.

Along with the theoretical study of the organizational and content principles of project activity, it is motivated by practice-oriented activities that allow students to apply the knowledge gained while studying educational components in the actual production process. The following forms of work are the most effective: participation of higher education students in projects implemented outside the university. They join trainings, forums, summer schools, etc. To do this, they must apply and pass a competitive selection process and participation of higher education students in projects implemented in the HEI. For this purpose, announcements are made, and student youth are involved as volunteers, performers, and participants in various events; higher education students are the initiators of projects implemented in higher education institutions – from the idea of the project to its implementation.

Key words: *project activity, higher education, student youth, professional training, learning outcomes, social work.*

Стаття надійшла до редакції 17.08.2024.
Стаття прийнята до публікації 02.09.2024.